

INTRODUCTION

Ukraine is a long-standing great European state. Nation-building in Ukraine became in the V-VIII centuries in the fight against the offensive Goths, Avars, various Eternal peoples. In VIII the Ukrainian state with the capital in Kiev was formed. In the year 988 Ruthenia-Ukraine accepted Christianity. In the XIII century, Ruthenia-Ukraine was captured by the Tatar-Mongols. In the XIV—XVI centuries, liberated from the Tatar-Mongol enslavement, Ruthenia-Ukraine became a part of the united the Litov-Rus state. In the XVI century Poland reigned in Ukraine. In the second half of the XVII century Ukraine, some time later after a long heavy struggle, gained independence, and soon fell under the rule of despotic tsarist Russia. In 1918, Ukraine became independent, but not for long: in 1922, it was enslaved by Russia. Since 1991, after the collapse of the Russian Empire — the USSR, Ukraine is an independent state.

Basic information about the Ukrainian language

“Each language is an outlook that entoids another world, reproduces it, while the common world is not a starting point but a regulatory principle” (European Dictionary of Philosophy. — K.: Spirit and Letter, 2011. — P. 15).

The Ukrainian language is Indo-European. It contains a large number of words that are common to other Indo-European languages: Ukr. *мати*, *матері*, Gr. *meter*, Lat. *mater*, Eng. *mother*, Germ. *Mutter*, Fr. *mère*, Ital. *madre*, Arm. *mair*; Ukr. *око*, Gr. *osse*, Lat. *oculus*, Eng. *eye*, Germ. *Auge*, Ital. *oc-*

ВСТУП

Україна — давня велика європейська держава. Державність в Україні зароджується в V–VII століттях у боротьбі проти наступу готів, аварів, різних східних народів. У VIII утворюється українська держава зі столицею в Києві. В 988 році в Русі-Україні було прийнято християнство. У XIII столітті Русь-Україну захопили татаро-монголи. У XIV–XVI століттях, визволившись з-під татаро-монгольського поневолення, Русь-Україна входить до складу об’єднаної Литовсько-Руської держави. У XVI столітті в Україні запановує Польща. У другій половині XVII століття Україна на якийсь час після тривалої важкої боротьби здобуває незалежність, та скоро підпадає під владу деспотичної царської Росії. У 1918 році Україна стала незалежною, але ненадовго: 1922 року її поневолює Росія. З 1991 року, після розпаду Російської імперії — СРСР, Україна — самостійна незалежна держава.

Основні відомості про українську мову

“Кожна мова є світобаченням, яке ловить інший світ у свої тенета, відтворює його, при цьому спільний світ є не так відправною точкою, як регулятивним принципом” (Європейський Vocabulary філософій. — К.: Дух і літера, 2011. — С. 15).

Українська мова — індоєвропейська. У ній є значна кількість слів, спільних з іншими індоєвропейськими мовами: укр. *мати*, *матері*, гр. *meter*, лат. *Mater*, англ. *mother*, нім. *Mutter*, фр. *mère*, італ. *madre*, вірм. *mair*; укр. *око*, гр. *osse*, лат. *oculus*, англ. *eye*, нім. *Auge*,

chio, Arm. *akn*; Ukr. *вовк*, Gr. *lykos*, Lat. *lupus*, Eng. *wolf*, Germ. *Wolf*, Fr. *loup*; Ukr. *ніч*, Gr. *Nyks*, Lat. *nox*, Eng. *night*, Germ. *Nacht*, Fr. *nuit*, Ital. *notte*; Ukr. *новий*, Gr. *neos*, Lat. *novus*, Eng. *new*, Germ. *Neu*, Fr. *nouveau*, Ital. *nuovo*.

Ukrainian as a separate group of the Slavonic dialects emerged in the VIth century, when Slavonic unity collapsed. Since then, more than 13 thousand words, almost all grammatical means, and even largely phonetic peculiarities have been preserved in it.

Historians assume that in the IXth century in the days of Prince Oskold in Kyiv, a chronicle was completed, which, however, did not survive: its fragments entered the "Tale of Bygone Years" (early XIIth century). Obviously, it was written in the language that Ukrainians speak now.

When in 988 Volodymyr the Great introduced Christianity in Rus-Ukraine, then as a literary he took the Bulgarian language, not the local one, into which liturgical books had already been translated. For many centuries, this language had been written and read in Ukraine, being mixed with truly Ukrainian words and word forms. A Ukrainian philosopher Hryhorii Skovoroda wrote his works in that language at the end of the XVIIIth century.

Meantime, the folk Ukrainian language was being developed orally: people composed songs, tales, legends, retellings, dumas, proverbs and sayings and passed them from generation to generation. The folk literature contains more than 200 thousand songs.

In the Lithuanian-Ruthenian principality (XIV-XVIIIth centuries), the Ukrainian language, or rather the Volyn gentry's parlance, was officially a state language: the laws were written in it, liturgical books were translated

італ. *occhio*, вірм. *akn*; укр. *вовк*, гр. *lykos*, лат. *lupus*, англ. *wolf*, нім. *Wolf*, фр. *loup*; укр. *ніч*, гр. *nyks*, лат. *nox*, англ. *night*, нім. *Nacht*, фр. *nuit*, італ. *notte*; укр. *новий*, гр. *neos*, лат. *novus*, англ. *new*, нім. *neu*, фр. *nouveau*, італ. *nuovo*.

Українська мова як окрема група слов'янських діалектів виділилась у VI столітті, коли розпалася слов'янська єдність. Від того часу дотепер у ній збереглося понад 13 тисяч слів, майже всі граматичні засоби, великою мірою фонетичні особливості.

Історики припускають, що в IX ст. за часів князя Оскольда в Києві укладався літопис, який, проте, не зберігся: його фрагменти увійшли до "Повісті врем'яних літ" (початок XII ст.). Очевидно, писали його тією мовою, якою українці й тепер говорять.

Коли Володимир Великий 988 року запровадив християнство в Русі-Україні, то як літературну він узяв не місцеву, а тодішню болгарську мову, якою вже були перекладені богослужбові книги. Нею протягом багатьох століть писали й читали в Україні, домішуючи до неї й чисто українські слова та форми слів. Тією мовою ще наприкінці XVIII ст. писав свої твори український філософ Григорій Сковорода.

Народна українська мова тим часом розвивалася усно: народ складав пісні, казки, легенди, перекази, думи, прислів'я та приказки й передавав їх з покоління в покоління. Одних лише пісень народна література нарахує понад 200 тисяч.

У Литовсько-Руському князівстві (XIV-XVI століття) українська мова, точніше говірка волинської шляхти, офіційно була державною мовою: нею писали закони, перекладали богослужбові книги, її

into it, it was used in the offices, in court cases, and in education institutions.

A modern oral Ukrainian language was formed in the XVI–XVIIIth centuries in the Zaporozhian Sich, where, in order to protect its people, thousands of people, predominantly young, gathered from different dialectal environments of Ukraine. Here in the constant communication, the Cossacks dialects were mixed and mutually enriched. The only super dialect language was developed, which was spread across all Ukrainian lands.

The first great work in the contemporary Ukrainian language – the poem "Eneida" by Ivan Kotlyarevsky – was published in 1798. The genius Taras Shevchenko developed and approved the Ukrainian folk language as the literary one.

During the reign of Russia over Ukraine, which lasted for more than 300 years, the Ukrainian language was persecuted and forbidden in any form officially and unofficially. However, this did not stop its development.

Modern Ukrainian is one of the most developed languages in the world. Thousands of highly artistic works were written in this language, all the most outstanding works of the world literature were translated into it, and many scientific papers were published in it. The fact that the first "Encyclopedia of Cybernetics" (two volumes, 1158 pages) was created and published in 1973 is evidenced by the high level of development of the Ukrainian language.

Ukrainian is the only state language in Ukraine. The article 10 of the Constitution of Ukraine states; "The Ukrainian language is the state language in Ukraine."

використовували в канцеляріях, у судовій справі, у навчальних закладах.

Сучасна усна українська мова сформувалась у XVI–XVIII століттях на Запорозькій Січі, куди для захисту свого народу тисячами сходилися переважно молоді люди з різних діалектних середовищ України. Тут у постійному спілкуванні козаків діалекти перемішувалися й взаємно збагачувались. Витворилася єдина наддіалектна мова, яка й поширилася по всіх українських землях.

Перший великий твір сучасною українською мовою — поема "Енеїда" Івана Котляревського — вийшов 1798 року. Розвинув і утвердив українську народну мову як літературну геніальний Тарас Шевченко.

За часів панування Росії над Україною, яке тривало понад 300 років, українську мову всіляко переслідували й забороняли офіційно й неофіційно. Проте це не спинило її розвитку.

Сучасна українська мова — одна з найрозвиненіших мов світу. Нею написано тисячі високохудожніх творів, перекладено всі найвидатніші твори світової літератури, видано безліч наукових праць. Про високий рівень розвитку української мови свідчить і той факт, що нею було створено й видано 1973 року першу в світі "Енциклопедію кібернетики" (два томи, 1158 сторінок).

Українська мова — єдина державна мова в Україні. У 10 статті Конституції України записано: "Державною мовою в Україні є українська мова".

According to phonetic, lexical and grammatical features, the Ukrainian language occupies a central place among the Slavonic languages. It has many elements in common with Serbian, Croatian and Slovenian, with Czech and Slovak, with Bulgarian and Macedonian, with Polish, Belarusian and Russian. However, it is a separate Slavonic language with its essential features.

In its sound system, the Ukrainian language is beautiful and melodious. According to the grammatical structure, it is elective, synthetic, has a harmonious, well-ordered grammar system. Most grammatical meanings in it are transmitted using multi-valued non-standard endings (flexions) that are organically merged with the stem. Moreover, each part of the language has its own system of endings. The vocabulary of the modern Ukrainian language consists of over a quarter of a million words.

Together, all these language tools constitute a highly organized system of systems that provides accurate transmission of information, satisfies the household, production, scientific, political and aesthetic needs of society.

About 45 million people speak the Ukrainian language all over the world.

За фонетичними, лексичними й граматичними ознаками українська мова посідає центральне місце серед слов'янських мов. У ній є чимало елементів, спільних з сербською, хорватською та словенською, з чеською й словацькою, з болгарською й македонською, з польською, білоруською та російською мовами. Проте це окрема слов'янська мова зі своїми суттєвими особливостями.

Українська мова за своїм звуковим ладом милозвучна, співуча. За граматичною будовою вона флективна, синтетична, має струнку, чітко впорядковану граматичну систему. Більшість граматичних значень у ній передається за допомогою багатозначних нестандартних закінчень (флексій), які органічно зливаються з основою. Притому в кожній частини мови своя система закінчень. Лексичний склад сучасної української мови нараховує понад чверть мільйона слів.

Разом усі ці мовні засоби становлять досить високо організовану систему систем, яка забезпечує точну передачу інформації, задовольняє побутові, виробничі, наукові, політичні й естетичні потреби суспільства.

Українською мовою розмовляє близько 45 мільйонів осіб у світі.

I. PHONETICS AND ORTHOGRAPHY

§1. Ukrainian alphabet

1. Modern Ukrainian alphabet has 33 letters representing 38 sounds (phonemes). They are placed in the following order (block letters, writing letters, their names, transcription, and meaning):

Аа — Аа	(а)	[a], as in a word <i>half</i>
Бб — Бб	(бе)	[b], as in a word <i>baby</i>
Вв — Вв	(ве)	[v], as in a word <i>very</i>
Гг — Гг	(ге)	[h], as in a word <i>herb</i> (pharyngeal voiced)
Ґґ — Ґґ	(ге)	[g], as in a word <i>garden</i>
Дд — Дд	(де)	[d], as in a word <i>day</i> (without aspiration)
Ее — Ее	(е)	[e], as in a word <i>end</i>
Єє — Єє	(йє)	[je], as in a word <i>yes</i>
Жж — Жж	(же)	[zh], as in a word <i>jetty</i> (without breakthrough)
Зз — Зз	(зе)	[z], as in a word <i>zenith</i>
Ии — Ии	(и)	[y], somewhat between <i>i</i> in <i>sit</i> and the very beginning of the <i>a</i> in <i>gaze</i> , usually transliterated as <i>y</i>
Іі — Іі	(і)	[i], as in a word <i>skin</i>
Її — Її	(йі)	[ji], as in a word <i>yield</i> (without prolonging)
Йй — Йй	(йот)	[j], as in a word <i>your</i>
Кк — Кк	(ка)	[k], as in a word <i>kid</i> (without aspiration)
Лл — Лл	(ел)	[l], as in a word <i>land</i>
Мм — Мм	(ем)	[m], as in a word <i>mother</i>
Нн — Нн	(ен)	[n], as in a word <i>nest</i>
Оо — Оо	(о)	[o], as in a word <i>of</i>
Пп — Пп	(пе)	[p], as in a word <i>paper</i> (without aspiration)
Рр — Рр	(ер)	[r], as in a word <i>read</i> (tip of the tongue vibrates)
Сс — Сс	(ес)	[s], as in a word <i>sand</i>
Тт — Тт	(те)	[t], as in a word <i>test</i> (without aspiration)
Уу — Уу	(у)	[u], as in a word <i>book</i>
Фф — Фф	(еф)	[f], as in a word <i>farm</i>
Хх — Хх	(ха)	[kh], as in a word <i>house</i> (voiceless)
Цц — Цц	(це)	[ts], as in a word <i>lots</i>
Чч — Чч	(че)	[ch], as in a word <i>chant</i>
Шш — Шш	(ша)	[sh], as in a word <i>short</i>
Щщ — Щщ	(ща)	[shch], two sounds <i>sh+ch</i>
Ьь — Ъь	(soft sign)	
Юю — Юю	(йу)	[ju], as in a word <i>yule</i> (without prolonging)
Яя — Яя	(йа)	[ja], as in a word <i>yard</i> (without prolonging)

Most alphabet letters are single-valued, they correspond to single sounds. But not all of the letters.

I. ФОНЕТИКА ТА ПРАВОПИС

§1. Український алфавіт

1. У сучасному українському алфавіті 33 букви для позначення 38 звуків (фонем). Вони розташовані в такому порядку (друковані букви, писані, назви букв, транскрипція, значення):

Більшість букв алфавіту однозначні: точно відповідають окремим звукам. Але не всі.

Note. The sign (˘) above the word means the stress, and the sign (˙) – additional stress; in the transcription the sign (˘) after the letter defines the softness of the sound, and the sign (˙) after the letter means soft pronunciation, the sign (:) means prolonging pronunciation.

2. The letters **ї** and **ш** always mean two sounds – correspondingly [ji] and [shch]: *но́їзд* [pójizd] “train”, *в’їзд* [vjizd] “entrance”, *ш́ука* [shchúka] “pike”, *плашш* [plashch] “rain coat”.

Exercise 1. Read aloud and rewrite.

Їзда́ “ride”, їсти́ “eat”, во́їн “soldier”, руїни́ “ruins”, мо́ї “my”, ку́щ “bush”, до́щ “rain”, щит “shield”, ще́ “more”, що́ “what”, що́йно́ “just”, па́ща “jaws”, то́що “etc”.

3. The letters **я**, **ю**, **є** have a double meaning:

1) after a consonant they represent the consonant’s softness and correspondingly vowels [a], [u], [e]: *пл’я́ма* [pl’áma] “spot”, *лю́к* [l’uk] “hatch”, *си́нє* [syn’e] “blue”, *св’я́то* [s’v’ato] “holiday”;

2) in other cases they mean two sounds [ja], [ju], [je]: *я́блуко* [jábluko] “apple”, *по́яс* [pójas] “belt”, *в’я́зка* [vjázka] “truss”, *алья́нс* [al’jáns] “alliance”; *ю́рба́* [jurbá] “crowd”, *сою́з* [sojúz] “union”, *в’ю́н* [vjun] “loach”; *е́вро* [jévro] “euro”, *н’е́са* [pjésa] “play”, *до́сє́* [dos’jé] “dossier”.

An apostrophe (˘) before **я**, **ю**, **є**, **ї** means a sound [j] after a hard consonant: *м’я́ч* [mjach] “ball”, *н’ю́* [nju] “I drink”, *н’ємó* [pjemó] “we drink”, *в’їзд* [vjizd] “entrance”.

Exercise 2. Read aloud and rewrite.

Я́ма “pit”, я́р “ravine”, ш́ія “neck”, со́я “soy”, ма́йк “lighthouse”, ім’я́ “name”, в’я́з “elm”, юна́к “youth”, ю́ний “young”, в’ю́н “eel”, є́реп “hunter”, б́уєр “ice-boat”, дя́кую “thank”.

4. The letterings **дж** and **дз** have a double meaning:

1) between a prefix and a root, they mean two sounds – correspondingly [дж] and [дз]: *підж́и́ва* [p’idzhýva] “feed”, *відзна́ка* [v’idznáka] “reward”, *надзвичайний* [nadzvychájnyj] “extraordinary”;

2) in other cases – one sound [dʒ] and [dʒ]: *джаз* [dʒaz] “jazz”, *піджа́к* [p’idʒák] “jacket”, *дзві́н* [dʒv’in] “bell”, *кукуру́дза* [kukurúɖza] “corn”.

5. The letterings **дь**, **ть**, **зь**, **сь**, **ць**, **ль**, **нь**, **рь**, **дзь** represent soft consonant sounds [d’],

Примітка. Значок (˘) над словом позначає наголос, значок (˙) — побічний наголос; у транскрипції значок (˘) після букви позначає м’якість звука, значок (˙) після букви — пом’якшену вимову, значок (:) — подовжену вимову.

2. Букви **ї** та **ш** завжди позначають два звуки — відповідно [ji] та [shch]: *но́їзд* [pójizd] “train”, *в’їзд* [vjizd] “entrance”, *ш́ука* [shchúka] “pike”, *плашш* [plashch] “rain coat”.

Вправа 1. Прочитайте вголос і переписіть.

3. Букви **я**, **ю**, **є** мають двояке значення:

1) після приголосного позначають м’якість приголосного і відповідно голосні [a], [u], [e]: *пл’я́ма* [pl’áma] “spot”, *лю́к* [l’uk] “hatch”, *си́нє* [syn’e] “blue”, *св’я́то* [s’v’ato] “holiday”;

2) в інших випадках — два звуки [ja], [ju], [je]: *я́блуко* [jábluko] “apple”, *по́яс* [pójas] “belt”, *в’я́зка* [vjázka] “truss”, *алья́нс* [al’jáns] “alliance”; *ю́рба́* [jurbá] “crowd”, *сою́з* [sojúz] “union”, *в’ю́н* [vjun] “loach”; *е́вро* [jévro] “euro”, *н’е́са* [pjésa] “play”, *до́сє́* [dos’jé] “dossier”.

Апостроф (˘) перед **я**, **ю**, **є**, **ї** позначає звук [j] після твердого приголосного: *м’я́ч* [mjach] “ball”, *н’ю́* [nju] “I drink”, *н’ємó* [pjemó] “we drink”, *в’їзд* [vjizd] “entrance”.

Вправа 2. Прочитайте вголос і переписіть.

4. Буквосполучення **дж** і **дз** мають двояке значення:

1) на межі префікса й кореня позначають два звуки — відповідно [дж] і [дз]: *підж́и́ва* [p’idzhýva] “feed”, *відзна́ка* [v’idznáka] “reward”, *надзвичайний* [nadzvychájnyj] “extraordinary”;

2) в інших випадках — один звук [dʒ] і [dʒ]: *джаз* [dʒaz] “jazz”, *піджа́к* [p’idʒák] “jacket”, *дзві́н* [dʒv’in] “bell”, *кукуру́дза* [kukurúɖza] “corn”.

5. Буквосполучення **дь**, **ть**, **зь**, **сь**, **ць**, **ль**, **нь**, **рь**, **дзь** позначають м’які приголосні

[t'], [z'], [s'], [ts'], [l'], [n'], [r'], [dz']: *дво́готь* [d'óhot'] "tar", *мазь* [maz'] "ointment", *сього́дні* [s'ohód'n'i] "today", *кіне́ць* [k'inéts'] "end", *льон* [l'on] "flax", *де́нь* [den'] "day", *ла́рюк* [lar'ók] "stand", *дзю́б* [dz'ob] "beak".

The letter **ь** before **я, ю, є, ї**, besides representing a sound [j] after a soft consonant: *Нью-Йо́рк* [n'jujórk] "New York", *порт'є́ра* [port'jéra] "curtain".

6. The letter **в** at the end of a word and before consonants is read as [w], before vowels — as [v]: *пра́вда* [práwda] "truth", *любо́в* [l'ubów] "love", *свобо́да* [svobóda] "freedom".

§2. Vowels.
General characteristics

There are 6 vowel sounds in Ukrainian. In writing, they are meant by 10 letters: **а, о, у, є, и, і, я, ю, є, ї**.

1. Four features characterize each vowel sound:

1) vocal cords tremble, a pure sound is made, wind goes freely into open mouth cavity;

2) in the mouth cavity either back (**а, о, у**) or front (**и, и, є**) part of the tongue strains;

3) the strained part of the tongue is placed on different heights: the highest (**и, у**), medium (**и, о**) or the lowest (**є, а**);

4) the pronounced pure sound is either strengthened by the voice (stressed) or is not strengthened (unstressed).

The system of vowels in Ukrainian has such a view:

Tongue height/ Піднесення язика	Strained part of the tongue Напружена частина язика	
	Front передня	Back задня
High/Високе	і	у
Medium/Середнє	и	о
Low/Низьке	є	а

2. There are no long vowels. Only stressed vowels are a bit prolonged in pronunciation. Sometimes unstressed vowels may be prolonged to express different emotions: *Ти ба-а-а!* "Fancy that!".

звуки [d'], [t'], [z'], [s'], [ts'], [l'], [n'], [r'], [dz']: *дво́готь* [d'óhot'] "tar", *мазь* [maz'] "ointment", *сього́дні* [s'ohód'n'i] "today", *кіне́ць* [k'inéts'] "end", *льон* [l'on] "flax", *де́нь* [den'] "day", *ла́рюк* [lar'ók] "stand", *дзю́б* [dz'ob] "beak".

Буква **ь** перед **я, ю, є, ї**, крім того, ще й позначає звук [j] після м'якого приголосного: *Нью-Йо́рк* [n'jujórk] "New York", *порт'є́ра* [port'jéra] "curtain".

6. Буква **в** у кінці слова і перед приголосними читається як [w], перед голосними — як [v]: *пра́вда* [práwda] "truth", *любо́в* [l'ubów] "love", *свобо́да* [svobóda] "freedom".

§2. Голосні звуки.
Загальна характеристика

В українській мові є 6 голосних звуків. На письмі вони позначаються 10 буквами: **а, о, у, є, и, і, я, ю, є, ї**.

1. Кожен голосний звук характеризується чотирма ознаками:

1) голосові зв'язки дрижать, утворюється чистий звук, струмінь повітря вільно переходить у розкриту ротову порожнину;

2) у ротовій порожнині напружується або задня частина язика (**а, о, у**), або передня (**и, и, є**);

3) напружена частина язика займає положення по висоті: найвище (**и, у**), середнє (**и, о**) або найнижче (**є, а**);

4) утворений чистий звук або підсилюється голосом (наголошений), або не підсилюється (ненаголошений).

Система голосних української мови має такий вигляд:

2. В українській мові нема довгих голосних. Лише трохи подовжуються у вимові наголошені голосні. Можуть більше подовжуватися наголошені голосні для вираження різних емоцій: *Ти ба-а-а!* "Fancy that!".

3. Vowels in Ukrainian as well as in English are not reduced; they are pronounced expressively.

4. There are no diphthongs in Ukrainian.

§3. Pronunciation of vowels

1. While pronouncing a sound **a** [a] the front part of the tongue is strained and drawn back a bit: *какао* “cocoa”, *каша* “porridge”, *характер* “character”, *гано́к* “porch”.

2. While pronouncing a sound **o** [o] the front part of the tongue is strained, raised a bit and comes forward, the lips are slightly protruded: *молоко́* “milk”, *коро́ва* “cow”, *хо́лод* “cold”.

3. While pronouncing a sound **y** [u] the back part of the tongue is strained, raised a bit and comes forward, the lips are slightly rounded and protruded: *ку́т* “angle”, *ку́хар* “cook”, *ху́тро* “fur”, *гу́мор* “humor”, *рука́* “hand”.

Exercise 3. Read aloud several times and re-write.

А-о-у. Ха-ха-ха. Ко-ко-ко. Бу-бу-бу. Просту́да “cold”, капу́ста “cabbage”, катало́г “catalogue”, куто́к “corner”, акто́р “actor”, о́ко “eye”, урага́н “hurricane”.

4. While pronouncing a sound **e** [e] the front part of the tongue is strained and drawn back a bit: *де́рево* “tree”, *бе́ре́за* “birch”, *ме́д* “honey”, *це́ме́нт* “cement”, *те́не́р* “by now”.

5. While pronouncing a sound **и** [y] the front part of the tongue is strained and twice as rises: *ви́дих* “exhalation”, *ди́ти́на* “child”, *ки́лим* “carpet”, *ки́парис* “cypress”, *си́рий* “damp”.

6. While pronouncing a sound **i** [i] the front and medium part of the tongue is strained, raised a bit and comes forward (consonants before [i] are either completely soft or a bit soft): *лі́лія* “lily”, *ви́дбі́р* “selektion”, *нісо́к* “sand”, *ві́тер* “wind”.

Exercise 4. Read aloud several times. Distinguish sounds [и] and [і]. Rewrite them.

Е-и-і. Ге-ге-ге. Ги-ги-ги. Бі-бі-бі. Сє́рце “heart”, сир “cheese”, сі́рий “gray”. Пе́ро “pen”, пірі́г “pie”. Би́к “bull” — бі́к “side”. Ки́т “whale” — кі́т “cat”. Гі́рка “little weight” — гі́рка “hill”. Умі́ти “wash” — умі́ти “be able to”. Ли́с “fox” — лі́с “wood”.

3. Голосні в українській мові, як і в англійській, не редукуються, вимовляються виразно.

4. В українській мові нема дифтонгів.

§3. Вимова голосних звуків

1. Під час вимовляння звука **a** [a] задня частина язика напружується й відтягується трохи назад: *какао́* “cocoa”, *ка́ша* “porridge”, *ха́ра́ктер* “character”, *га́нок* “the steps”.

2. Під час вимовляння звука **o** [o] задня частина язика напружується, трохи піднімається й подається трохи вперед, губи ледве заокруглюються: *молоко́* “milk”, *коро́ва* “cow”, *хо́лод* “cold”.

3. Під час вимовляння звука **y** [u] задня частина язика напружується, піднімається й подається вперед, губи заокруглюються й випинаються: *ку́т* “angle”, *ку́хар* “cook”, *ху́тро* “fur”, *гу́мор* “humor”, *рука́* “hand”.

Вправа 3. Прочитайте вголос кілька разів і переписіть.

А-о-у. Ха-ха-ха. Ко-ко-ко. Бу-бу-бу. Просту́да “cold”, капу́ста “cabbage”, катало́г “catalogue”, куто́к “corner”, акто́р “actor”, о́ко “eye”, урага́н “hurricane”.

4. Під час вимовляння звука **e** [e] передня частина язика напружується й відтягується трохи назад: *де́рево* “tree”, *бе́ре́за* “birch”, *ме́д* “honey”, *це́ме́нт* “cement”, *те́не́р* “by now”.

5. Під час вимовляння звука **и** [y] передня частина язика напружується й наполовину піднімається: *ви́дих* “exhalation”, *ди́ти́на* “child”, *ки́лим* “carpet”, *ки́парис* “cypress”, *си́рий* “damp”.

6. Під час вимовляння звука **i** [i] передня й середня частина язика напружується, піднімається й подається вперед (приголосні перед [i] або м’які, або пом’якшені): *лі́лія* “lily”, *ви́дбі́р* “selektion”, *нісо́к* “sand”, *ві́тер* “wind”.

Вправа 4. Прочитайте вголос кілька разів. Розрізняйте звуки [и] та [і]. Переписіть.

Е-и-і. Ге-ге-ге. Ги-ги-ги. Бі-бі-бі. Сє́рце “heart”, сир “cheese”, сі́рий “gray”. Пе́ро “pen”, пірі́г “pie”. Би́к “bull” — бі́к “side”. Ки́т “whale” — кі́т “cat”. Гі́рка “little weight” — гі́рка “hill”. Умі́ти “wash” — умі́ти “be able to”. Ли́с “fox” — лі́с “wood”.

7. The vowels in words may be stressed or unstressed. The stress in a word may be:

1) fixed: *хма́ра, хма́ри, хма́рою, хмар, хма́рам* “cloud”;

2) changeable (unfixed): *голо́ва, голо́ві, го́лови, го́лів* “head”.

The stress may change the meaning of the word: *за́мок* “castle” — *замо́к* “lock”, *о́бід* “rim” — *обі́д* “dinner”, *а́тлас* “atlas» — *атла́с* “satin”.

In words with several syllables while pronouncing slowly one may hear additional stress in one or two syllables after the main stress: *по́дорòж* “journey”, *не́ренпро́шувати* “excuse”, *до́помага́ти* “help”. The additional stress gives melodiousness to the Ukrainian language.

§4. Consonants. General characteristics

There are 32 consonant phonemes (typical sounds) in Ukrainian.

1. Each consonant sound is characterized by four features: tone and noise participation, the place of an obstacle in the way of exhaled air, a way to overcome the obstacle and lift the back of the tongue (soft and hard consonants). Accordingly consonant sounds are divided by:

1) **tone and noise participation**: **sonoric** – tone prevails over noise (**м, в, н, л, р, й**), **voiced** – noise prevails over tone (**б, д, г, ж, ґ, дз, дж, з**) and **voiceless** – only noise is heard (**с, ц, к, ф, п, т, х, ч, ш**);

2) the place of the obstacle in the way of exhaled air: **labial** – the lips are compressed (**м, в, п, б, ф**), **dental** – the end of the tongue rests on the teeth (**д, т, з, с, дз, ц, л, н**), **palatal** – the end of the tongue is pressed to the palate (**р, й, ш, ч, ж, дж**) and **velar** – the back part of the oral cavity is applied (**х, ґ, г, к**);

3) the way to **overcome the obstacles** in the way of exhaled air: **stops** – the air breaks down the compressed organs of articulation (**м, б, п, н, д, т, г, к**), **fricatives** – the air passes through the gap between the organs of articu-

7. Голосні звуки в словах бувають наголошені й ненаголошені. Наголос у слові буває:

1) постійний: *хма́ра, хма́ри, хма́рою, хмар, хма́рам* “cloud”;

2) змінний: *голо́ва, голо́ві, го́лови, го́лів* “head”.

Від наголосу іноді може залежати значення слова: *за́мок* “castle” — *замо́к* “lock”, *о́бід* “rim” — *обі́д* “dinner”, *а́тлас* “atlas» — *атла́с* “satin”.

У кількаскладових словах при повільній вимові чується ще й побічний наголос через один або два склади від основного: *по́дорòж* “journey”, *не́ренпро́шувати* “excuse”, *до́помага́ти* “help”. Побічний наголос надає українській мові наспівності.

§4. Приголосні звуки. Загальна характеристика

В українській мові є 32 приголосні фонем (типові звуки).

1. Кожен приголосний звук характеризується чотирма ознаками: участю тону й шуму, місцем перепони на шляху видихуваного повітря, способом подолання перепони і підняттям спинки язика (м'які й тверді приголосні). Відповідно приголосні звуки поділяються:

1) за участю **тону й шуму**: на **соно́рні** — тон переважає над шумом (**м, в, н, л, р, й**), **дзві́нкі** — шум переважає над тоном (**б, д, г, ж, ґ, дз, дж, з**) та **глухі** — чується лише шум (**с, ц, к, ф, п, т, х, ч, ш**);

2) за **місцем перепони** на шляху видихуваного повітря: на **губні** — стискаються губи (**м, в, п, б, ф**), **зубні** — кінець язика впирається в зуби (**д, т, з, с, дз, ц, л, н**), **підне́бінні** — кінець язика притискується до піднебіння (**р, й, ш, ч, ж, дж**) та **задньоро́тові** — задіяна задня частина ротової порожнини (**х, ґ, г, к**);

3) за способом **подолання перепони** на шляху видихуваного повітря: на **зі́мкнені** — повітря прориває стиснуті органи мовлення (**м, б, п, н, д, т, г, к**), **щіли́нні** — повітря проходить крізь щілину між органами мовлення (**в, ф, л, з, с, й, ж, ш, ґ, х**)

lation (**в, ф, л, з, с, й, ж, ш, г, х**) and **obstruents** – the air initially breaks down the compressed organs of articulation, and then passes through the gap (**ч, ц, дж, дз**);

4) the **back of the tongue** is lowered or raised — **hard** (**д, т, з, дз, с, ц, л, н, р**) and **soft** (**д', т', з', дз', с', ц', л', н', р'**);

5) in addition, according to the characteristic noise – **hushing** (**ш, ч, ж, дж**) and **hissing** (**с, ц, з, дз**).

The system of consonants of the Ukrainian language has the following form: (s. – stops; f. – fricatives; o. – obstruents):

і **зімкнено-щілинні** — повітря спочатку прориває стиснуті органи мовлення, а потім проходить крізь щілину (**ч, ц, дж, дз**);

4) за тим, опущена чи піднята **спинка язика**, — на **тверді** (**д, т, з, дз, с, ц, л, н, р**) і **м'які** (**д', т', з', дз', с', ц', л', н', р'**) приголосні;

5) крім того, за характерним шумом — на **шиплячі** (**ш, ч, ж, дж**) і **свистячі** (**с, ц, з, дз**).

Система приголосних української мови має такий вигляд (з. —зімкнені; щ. — щілинні; з.-щ. — зімкнено-щілинні):

Tone and noise participation За участю тону й шуму	Place of articulation За місцем і способом творення											
	labial губні		dental hard зубні тверді			dental soft зубні м'які			palatal підне- бінні		veral задньо- ротові	
	з.	щ.	з.	з.- щ.	щ.	з.	з.- щ.	щ.	з.- щ.	щ.	з.	щ.
sonoric сопори	м	в	н	—	л	н'	—	л'	р, р'	й	—	—
voiced дзвінкі	б	—	д	дз	з	д'	дз'	з'	дж	ж	г	г
voiceless глухі	п	ф	т	ц	с	т'	ц'	с'	ч	ш	к	х

2. Consonants, which are not English or pronounced somewhat differently, in Ukrainian are as follows:

1) soft consonants: *тин* “fence” — *тінь* [t'in] “shade”, *лук* “bow” — *люк* [l'uk] “hatchway”, *лак* “lacquer” — *ляк* [l'ak] “fright”;

2) consonant **p** [r]: *резерв* “reserve”;

3) consonants **r** [h] і **x** [kh]: *гид* “guide” — *хид* “motion”;

4) consonant **дз** [dz]: *дзвін* “bell”;

5) consonant **ж** [zh]: *жакет* “jacket”;

6) prolonged consonant: *життя* [zhyt':á] “life”, *сонний* [són:yj] “sleeping”.

2. Приголосні звуки, яких нема в англійській мові або вимовляються трохи інакше, в українській є такі:

1) м'які приголосні: *тин* “fence” — *тінь* [t'in] “shade”, *лук* “bow” — *люк* [l'uk] “hatchway”, *лак* “lacquer” — *ляк* [l'ak] “fright”;

2) приголосний **p** [r]: *резерв* “reserve”;

3) приголосні **r** [h] і **x** [kh]: *гид* “guide” — *хид* “motion”;

4) приголосний **дз** [dz]: *дзвін* “bell”;

5) приголосний **ж** [zh]: *жакет* “jacket”;

6) подовжені приголосні: *життя* [zhyt':á] “life”, *сонний* [són:yj] “sleeping”.